

Дээд боловсролын чанарын баталгаажуулалтын хөгжилд магадлан итгэмжлэлийн шинжээчийн оролцоо

Цэрэндорж Цацрал*, Галиндэв Өлзийсайхан

Монгол Улс, Улаанбаатар, Монгол Улсын Боловсролын Их Сургууль, Боловсрол судлалын сургууль, Боловсролын удирдлагын тэнхим

* - Холбоо баригч зохиогч: tsatsral.tsetse@gmail.com
ORCID – <https://orcid.org/0009-0007-4297-7417>

Хүлээн авсан: 2024.01.02

Засварласан: 2024.04.08

Хэвлэлтэд авсан: 2024.05.03

Хураангуй

Дэлхий нийтэд 1980-аад оноос олширч эхэлсэн их дээд сургуулиудын сургалтыг чанаржуулах асуудлын нэг чухал алхам нь дээд боловсролын чанарын баталгаажуулалтын асуудал байв. 1980-аад оноос өргөн дэлгэрсэн чанарын баталгаажуулалт нь дэлхий дахинд өрнөсөн дээд боловсролын хамгийн чухал шинэчлэлийн нэг байсан бөгөөд энэхүү үйл явц олон улсын болон бүсийн чанарын баталгаажуулалтын байгууллагуудын дэмжлэгийг ихээр авч асар хурдан хөгжсөн байна. Манай улсад хөндлөнгийн чанарын баталгаажуулалтыг нэвтрүүлэх ажил 1998 оноос эхэлсэн бөгөөд эхлээд их, дээд сургуулиуд байгууллагын магадлан итгэмжлэлд, дараа нь сургалтын хөтөлбөрийн магадлан итгэмжлэлд орж эхэлсэн байна. Магадлан итгэмжлэлийн үйл ажиллагаатай холбоотой судлаачдын судалгаа шинжилгээний ажил, тэр дундаа хөндлөнгийн чанарын баталгаажуулалтын шинжээчдийн тайлангийн талаарх судалгаа хийгдээгүй байна. Олон улсад хөндлөнгийн чанарын баталгаажуулалтын тайлан, хөндлөнгийн чанарын баталгаажуулалтын үр дүнг нээлттэй байлгах нь дээд боловсролд итгэх итгэлийг нэмэгдүүлэхэд чухал ач холбогдолтой мэдээлэл болж байна. Энэхүү судалгааны ажлаараа дээд боловсролын хөндлөнгийн чанарын баталгаажуулалтад оролцож буй шинжээчдийн багийн тайланг судлахаар зорьсон. Судалгаанд Боловсролын магадлан итгэмжлэх байгууллагаар 2022 онд сургалтын хөтөлбөрийн магадлан итгэмжлэлд ажилласан шинжээчийн багийн тайлангуудаас санамсаргүй түүврийн аргаар 20 тайланг сонгож авч шинжилгээ хийсэн. Судалгааны үр дүнгээс харвал сургалтын хөтөлбөрийн боловсруулалт, сайжруулалтад хөтөлбөрт оролцогч талуудын (ажил олгогч, төгсөгч зэрэг) оролцоо дутмаг, магадлан итгэмжлэлийн шалгуурыг бүрэн хангахын тулд талуудаас судалгаа авдаг, хичээл хоорондын уялдаа холбоо муу, оюутны эрдэм шинжилгээний ажлын оролцоог дэмжих шаардлагатай зэрэг асуудлууд байна. Мөн сургуулиуд магадлан итгэмжлэлийн шалгуурыг хангахын тулд чанарын дотоод баталгаажуулалтын үйл ажиллагааг

тогтолцооны түвшинд бус хэрэглүүр төдий ашиглаж байгаа нийтлэг тулгамдсан асуудал байна.

Түлхүүр үг: Магадлан итгэмжлэл · Шинжээч · Шалгуур шаардлага Шинжээчийн тайлан

Удиртгал

Эдийн засгийн хурдацтай хөгжил, техник технологийн дэвшил, мэргэжлийн шинэ чиглэл, аж үйлдвэрлэлийн хувьсал зэрэг нь чанартай мэргэжилтэн бэлтгэхэд тусгайлсан шаардлагыг тавьж түүнийг дагаад дээд боловсролын эрэлт, нийлүүлэлт дэх чимээгүй хувьсгал үргэлжилсээр байна. Дэлхийн нийтийн хэмжээнд дээд боловсрол эзэмшигчид 2000 онд 100 сая орчим байснаа 2017 онд 221 сая болж 2 дахин нэмэгдэж (Martin, M. 2020, p. 6-7). 2040 он гэхэд дээд боловсролд хамрагдах оюутны тоо 660 саяас давах төлөвтэй байна (Calderon, 2018, p. 14). ЮНЕСКО-гийн IESALC тайланд дээд боловсролын хүртээмж сүүлийн хорин жилд 19%-аас 38% болж өссөн болохыг харуулсан (IESALC, 2020, p. 22). Манай улсын тухайд 2000 оны байдлаар 172 мянга гаруй суралцагч дээд боловсролын сургалтын байгууллагад суралцаж байсан бол 2020 оны байдлаар 148 мянга, 2030 онд 334 мянгад хүрэх төлөвтэй байна (Монгол Улсын Засгийн газар, Алсын хараа-2050) .

Дээд боловсрол эзэмшигчдийн хувь хэмжээ өдрөөс өдөрт өсөн нэмэгдэхийн хэрээр дээд боловсролын чанарын асуудал чухлаар тавигдаж байна. Дээд боловсрол бол зөвхөн өөртөө биш нийгэмд үйлчилдэг механизм учраас дээд боловсролын чанарыг тасралтгүй сайжруулах ёстой. Сайжруулах гол хөшүүрэг бол чанарын баталгаажуулалтын үйл явц юм (БМИҮЗ, 2016, х.18). 1980-аад оны дунд үеэс хөгжиж эхэлсэн чанарын баталгаажуулалт нь дэлхий дахинд өрнөсөн дээд боловсролын хамгийн чухал шинэчлэлийн нэг байсан бөгөөд энэхүү үйл явц олон улсын болон бүсийн чанарын баталгаажуулалтын байгууллагуудын дэмжлэгийг маш ихээр авч хурдацтай хөгжиж өнөөгийн түвшинд хүрсэн байна (Чанарын хөндлөнгийн баталгаажуулалтын шинэ эрин, 2022, х.6)

Чанарын баталгаажуулалт нь дотоод болон хөндлөнгийн чанарын баталгаажуулалт гэсэн хоёр төрлөөр хөгжиж байна. Чанарын дотоод баталгаажуулалт нь тухайн дээд боловсролын сургалтын байгууллага өөрөө үйл ажиллагаагаа сайжруулахын тулд хийж буй тасралтгүй үйл ажиллагаа юм. Хөндлөнгийн чанарын баталгаажуулалтыг урьдчилан тогтоосон шалгуур шаардлагын дагуу хөндлөнгийн эрх бүхий шинжээчийн баг ажиллаж дүгнэлт гаргах, зөвлөмж өгөх замаар дэлхийн улс орнууд зохион байгуулж байна (Leiber & Stensaker, 2018, p. 25).

Судлаач Shohreh et al. (2023, p.10) ISI, SID, PubMed, PubMed Central, Scopus, Web of Science зэрэг шинжлэх ухааны мэдээллийн санд индексжүүлсэн Перс, Англи хэл дээрх нийтлэлүүдийг “магадлан итгэмжлэл”, “чанарын баталгаажуулалт” болон “итгэмжлэл”, “чанарын баталгаа” гэсэн түлхүүр үгсээр хянаж, үнэлсэн бөгөөд тэдний судалгааны ажлын үр дүнгээр чанарын баталгаажуулалт, магадлан итгэмжлэлийн системийг ашиглах нь дэлхийн ихэнх дээд боловсролын байгууллагуудын амжилтад хүрэх замыг нээж өгч байгаа

төдийгүй томоохон өсөлтийг харуулсан байна. Боловсролын байгууллагуудад сургалтын үйл ажиллагаагаа хэрэгжүүлэх явцад гарсан дутагдлыг залруулах, урьдчилан таамаглах, бэрхшээл гарахаас нь өмнө чанарын баталгаажуулалтаар оношлох нь маш сайн механизм болохыг энэхүү судалгаагаар хийсэн үр дүн харуулсан байна. Мөн судлаач нар олон улсын магадлан итгэмжлэл нь өндөр амжилт гаргах, гүйцэтгэлийг сайжруулах эерэг хөшүүрэг болж байгааг онцолсон байна.

Монгол улсад ч мөн боловсролын магадлан итгэмжлэх төв байгууллагаас тогтоосон шалгуур, шаардлага /стандарт/-ын дагуу сургалтын байгууллага, сургалтын хөтөлбөр, сургалтын шинэ хөтөлбөрт бие даасан, хараат бус шинжээчид хөндлөнгийн үнэлгээ хийж, ахиц дэвшлийг дэмжин, мэргэжлийн хүрээнд хүлээн зөвшөөрч, чанарын баталгаажуулалт хийх замаар чанарыг хангах, сайжруулах үйл ажиллагаанд оролцож байна (Боловсролын магадлан итгэмжлэх үйл ажиллагааны журам, шаардлага батлах тухай, 2018).

Манай улсын хөндлөнгийн чанарын баталгаажуулалтын үйл ажиллагааг магадлан итгэмжлэлээр зохион байгуулсан 26 жилийн туршлага байна. Гэсэн хэдий ч энэ хугацаанд магадлан итгэмжлэх үйл ажиллагаатай холбоотой хийж байсан судалгаа шинжилгээний ажил бага, хангалтгүй байна. Судлаач Б.Соёлмаа нарын дээд боловсролын бакалаврын сургалтын хөтөлбөрийн чанарын баталгаажуулалтад магадлан итгэмжлэлийн 7 шалгуур 26 дэд шалгуур бүхий хувьсагчийг ашиглан 2018-2022 онд магадлан итгэмжлэгдсэн Инженерчлэлийн хөтөлбөрүүдээс бакалаврын 25 хөтөлбөрийн тухайн шалгуурыг хэрхэн хангаж буй байдалд дүн шинжилгээг SURE үнэлгээний аргыг ашиглан хийсэн бол судлаач Г.Орхон (2018, х.91-95) боловсролын чанарын соёлын өнөөгийн байдалд дүн шинжилгээ тус тус хийсэн байна. Эдгээр судалгаанууд нь чанарын баталгаажуулалтын шалгуур, шаардлага, болон төлөвшлийн хүрээнд хязгаарлагдаж байна.

Манай улсын тухайд магадлан итгэмжлэх үйл ажиллагааны мэдээлэл ялангуяа сургууль, сургалтын хөтөлбөрт ажилласан шинжээчдийн тайлан нь төдийлөн судалгааны эргэлтэд ордоггүй. Магадлан итгэмжлэх үйл ажиллагаанд голлох үүрэг гүйцэтгэж буй өөрийн үнэлгээний тайлан, шинжээчдийн өгсөн зөвлөмж, дүгнэлт, тайланг судлах, олон нийтэд нээлттэй болгох нь дээд боловсролын салбарын үйл ажиллагааг сайжруулахад төдийгүй нийгэмд дээд боловсролын чанарт итгэх итгэлийг төрүүлэхэд чухал ач холбогдолтой.

Тэгвэл эсрэгээрээ Европын их сургуулийн холбооноос 2019 оны 06 дугаар сарын 07-ны өдрөөс хөндлөнгийн чанарын баталгаажуулалтын шинжээчдийн тайланг олон нийтэд нээлттэй болгож, ил тод байдлыг харуулж, дээд боловсролын чанарт итгэх итгэлийг бий болгох зорилгоор Европын дээд боловсролын чанарын баталгаажуулалтын бүртгэл (EQAR)-ын санд 56 орны 1624 байгууллагын чанарын баталгаажуулалтын 9754 тайланд хандах боломжийг олгосон байна. Энэхүү санд магадлан итгэмжлэл, үнэлгээ, үр дүнд, албан ёсны шийдвэр зэрэг үндсэн мэдээллээс гадна, тайланг бүрэн эхээр нь татаж авах боломжийг хэрэглэгчдэд олгодог байна. Ингэснээр энэ мэдээллийн сан нь байгууллагууд болон тэдний сургалтын хөтөлбөрийн талаарх бодит мэдээллийг олж авах боломжийг хэн бүхэнд олгоно гэж үзжээ (Tücek, 2019, p.15).

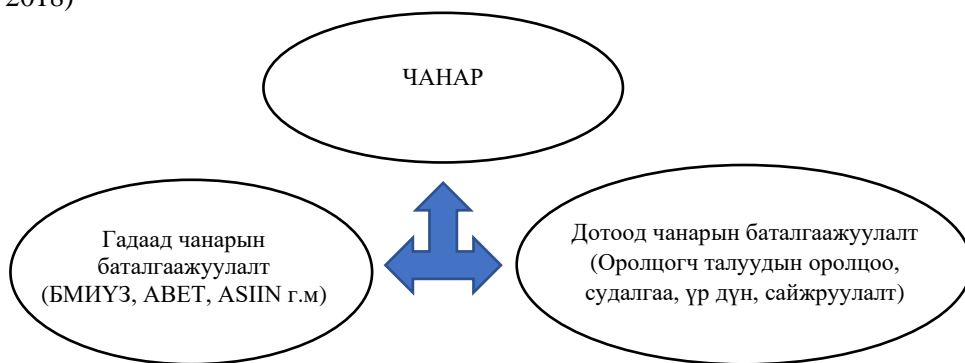
Энэхүү судалгааны ажил нь магадлан итгэмжлэх үйл ажиллагааны шинжээчдийн багийн тайлангийн анхаарах асуудал зөвлөмжийг судлах замаар дээд боловсролын сургалтын хөтөлбөр, сургалтын үйл ажиллагаанд анхаарах асуудлуудыг нээлттэй болгож энэ чиглэлийн судалгаа шинжилгээний ажлын цаашдын чиглэлийг судлаачдад дэвшүүлэх, гүнзгийрүүлэн судлах судалгааны чиглэлийг олж тогтоох, их дээд сургуулиуд хөтөлбөрийн төлөвлөлт, сургалтын үйл ажиллагаа, суралцагчид чиглэсэн үйл ажиллагаагаа цаашид сайжруулахдаа тус судалгааны үр дүнг ашиглаж болно.

Дээд боловсролын чанарын баталгаажуулалтын тухай:

Дээд боловсролын чанарын баталгаажуулалтын үйл явцыг чанарын дотоод баталгаажуулалт ба чанарын хөндлөнгийн баталгаажуулалт гэж ангилна. Дээд боловсролын сургалтын байгууллагуудын дотооддоо авч хэрэгжүүлсэн чанарын баталгаажуулалтын арга хэмжээнүүдийн (чанарын дотоод баталгаажуулалт) үр дүнд чанарын баталгаажуулалтын зорилгодоо хүрсэн ололт амжилтаа эрх бүхий хөндлөнгийн байгууллагаар (хөндлөнгийн чанарын баталгаажуулалт) магадлан шинжилж, хянаж, аудит хийх байдлаар хөндлөнгөөс чанарыг баталгаажуулах юм (Дээд боловсролын сургалтын байгууллагын дотоод чанарын баталгаажуулалтын зөвлөмж, 2016, х.55).

Зураг 1

Дээд боловсрол дахь гадаад ба дотоод чанарын баталгаажуулалт (БМИҮЗ, 2018)

Хөндлөнгийн чанарын баталгаажуулалтыг Монгол улсад Боловсролын магадлан итгэмжлэх үндэсний зөвлөл (цаашид БМИҮЗ гэх) 1998 оноос урьдчилан тогтоосон шалгуур шаардлагын дагуу сургалтын байгууллагын, сургалтын хөтөлбөрийн, хөтөлбөрийн урьдчилсан магадлан итгэмжлэл (шинээр нээж буй хөтөлбөрт хамаарна) хэлбэрээр хэрэгжүүлж байна.

Чанарын дотоод баталгаажуулалтыг их дээд сургуулиуд өөрсдийн онцлогт тохируулан харилцан адилгүйгээр хэрэгжүүлж байна. Ингэхдээ чанарын менежментийн тогтолцоог нэвтрүүлэх, оролцогч талуудын сэтгэл ханамжийн үнэлгээг хийх түүнд тулгуурлан сургалтын үйл ажиллагаа, сургалтын хөтөлбөрөө сайжруулах, байгууллагын хэмжээнд чанарын соёлыг түгээх,

сайжруулалтын арга хэрэгслүүдийг хэрэгжүүлэх, үр дүнд суурилсан хяналт шинжилгээ, үнэлгээний тогтолцоог хөгжүүлэх чиглэлээр ажиллаж байна. Дээд боловсролын салбарын хөгжил, үе, шат, чанарын баталгаажуулалтын өнөөгийн байдлыг үечлэн үзүүлбэл:

- Хямралын үе - 1985-1995 (улс орны хувьд нийгмийн өөрчлөлт хүчтэй явагдсан үе)
- Тооны өсөлтийн үе - 1995-2013, (хувийн өмчийг хүлээн зөвшөөрснөөр маш олон дээд сургуулиуд байгуулагдсан. Энэ үед их, дээд сургуулийн тоо 150 давж байв)
- Чанарын өсөлтийн үе- 2014-2022 тодруулах (Тооноос илүү чанарт анхаарч, хууль эрх зүйн орчны шинэчлэл, магадлан итгэмжлэл, аттестатчилал, төрийн бодлогоор дамжуулан сургалтын чанарт анхаарах болов. Ингэснээр их, дээд сургуулийн тоо 67-д хүрэв) гэж ангилж болно.

Дээрх сургууль, сургалтын хөтөлбөрийг магадлан итгэмжлэх үйл ажиллагааг урьдчилан тогтоосон шалгуур шаардлагаар дамжуулан хөндлөнгийн мэргэжлийн шинжээчдийг ажиллуулах замаар зохион байгуулж байна. Сургууль, сургалтын хөтөлбөрийг магадлан итгэмжлэх дундаж хугацаа 6-8 сар байх бөгөөд өөрийн үнэлгээ, хөндлөнгийн үнэлгээ, магадлан итгэмжлэх эсэх шийдвэр гаргах гэсэн 3 үе шат бүхий үйл ажиллагааг талууд хамтран ажиллах гэрээний дагуу зохион байгуулдаг (БМИҮЗ, 2023, х.18).

2018 оноос эхлэн энэхүү үндсэн 3 шатлалт үйл ажиллагаа дээр чанарыг тасралтгүй сайжруулах буюу ахиц дэвшлийг 2 жил тутамд хэмжих үе шат нэмэгдсэн. Өмнө нь сургуулиуд 10 жилийн хугацаатай магадлан итгэмжлүүлж, магадлан итгэмжлэлийн хугацаа дуусах дөхмөгц шинжээчдийн өгсөн зөвлөмжийг анхаардаг зэрэг сул талтай байсан бол магадлан итгэмжлэлийг 5 жилийн хугацаатай болгож, 2 жил тутамд ахиц дэвшилд үнэлгээ хийдэг болсноор дээд боловсролын сургалтын байгууллага, сургалтын хөтөлбөр чанараа тасралтгүй сайжруулахад чухал нөлөө үзүүлж байна. Энэ чанарын цикл нь эерэг сайн нөлөө үзүүлж байсан ч 2023 оны 07 дугаар сарын 07-ны өдөр батлагдсан “Дээд боловсролын тухай” хуульд байгууллагын магадлан итгэмжлэлийг 10 жил тутамд хийхээр заасан нь сөрөг нөлөө үзүүлж болох юм. Хөндлөнгийн чанарын баталгаажуулалт буюу магадлан итгэмжлэх үйл ажиллагаанд чухал байр суурь эзэлж буй хөндлөнгийн мэргэжлийн шинжээчийн тухай ойлголтыг тодруулья:

Боловсролын магадлан итгэмжлэх үндэсний зөвлөлийн Удирдах зөвлөлийн 2017 оны 09 тоот тогтоолоор (www.mnsea.edu.mn, 2017) шинжээчийн баг нь 3-5 гишүүнтэй байх бөгөөд боловсролын удирдах ажилтан (байгууллагын магадлан итгэмжлэл), профессор багш-судлаач, ажил олгогч-мэргэжлийн холбоо, оюутан-суралцагч байхаар заасан. Ажлын албаны захирлын тушаалаар томилогдсон шинжээчийн багийн гишүүд нь ашиг сонирхлын зөрчилгүйгээ нотолж нууцлалын гэрээг байгуулдаг.

Шинжээч нь их дээд сургуулийн багшийн төлөөлөл бол доктор зэрэгтэй байхыг шаарддаг. Мөн дээр дурдсанчлан шинжээчийн багийн гишүүд тухайн сургалтын хөтөлбөртэй ямар нэг ашиг сонирхлын зөрчилгүй байх ёстой. Ашиг

сонирхлын зөрчилд тухайн сургалтын хөтөлбөр, тухайн сургуульд сүүлийн 5 жилд багшлаагүй байх, ямар нэг байдлаар цалин урамшуулал аваагүй байх, гэр бүлийн хүн, хүүхэд нь ажиллаж суралцдаггүй байх, тухайн сургууль, сургалтын хөтөлбөрийг суралцаж төгсөөгүй байх зэрэг шаардлагыг тавьдаг.

Шаардлагыг хангаж томилогдсон шинжээчийн багт магадлан итгэмжлэх байгууллагын зохицуулагч мэргэжилтэн сургалт хийж магадлан итгэмжлэх үйл ажиллагааны журам, шалгуур шаардлага, шинжээчдийн баримтлан ажиллах журам, ажиллах хуваарь зэрэг гол зарчмуудыг тайлбарлан таниулдаг. Магадлан итгэмжлэх байгууллага нь шинжээчдээ тасралтгүй байдлаар бэлтгэж, хөгжүүлж сургадаг бөгөөд шинжээчдийг А, В, С гэсэн 3 зэрэглэлд ангилдаг.

Шинжээчийн багийн ахлагчийн эрх, үүрэг нь хөндлөнгийн үнэлгээ хийх үйл явцыг удирдан, зохион байгуулж, багийн гишүүдийн үүрэг хариуцлагыг хуваарилах, багийн хурлыг удирдах, шинжээчийн багийн гишүүдийн үнэлгээний тайланг нэгтгэж, хугацаанд нь Ажлын албанд хүлээлгэн өгөх, ажлын албанаас өгсөн санал, дүгнэлтийг үндэслэн шинжээчийн үнэлгээний тайланг сайжруулах, шинжээчийн үнэлгээний тайланг Магадлан итгэмжлэлийн комисс, мэргэжлийн зөвлөлийн хуралдаанд хэлэлцүүлэх гэсэн эрх үүргийн хүрээнд ажилладаг.

Шинжээчийн багийн гишүүн нь шинжээчийн үнэлгээ хийхэд зайлшгүй шаардлагатай нэмэлт мэдээллийг сургуулиас зохицуулагч мэргэжилтнээр дамжуулан гаргуулах, шинжээчийн багийн ажлын болон цагийн хуваарьт өөрчлөлт оруулах санал гаргах, магадлан итгэмжлэх үйл ажиллагаатай холбоотой санал бодлоо Ажлын албанд илэрхийлэх, хараат бус бие даасан үйл ажиллагаа явуулах нөхцөл бололцоогоор хангагдах, хөндлөнгийн үнэлгээ хийх аргазүй, удирдамжаар хангагдах, маргаантай асуудлаар Өргөдлийн хороонд өргөдөл, гомдол гаргах, БМИҮЗ-өөс зохион байгуулж буй шинжээчийн сургалтад хамрагдах, шинжээчийн гэрээнд заасан үүргийг бүрэн биелүүлэх, Ажлын албанаас зохион байгуулах шинжээчдэд зориулсан сургалт, хэлэлцүүлэг, уулзалтад оролцох, сургалтын хөтөлбөрийн өөрийн үнэлгээний тайлан, холбогдох материалуудыг судлан шинжээчийн урьдчилсан үнэлгээ хийж, сургалтын байгууллагад очиж ажиллах төлөвлөгөө боловсруулах, шинжээчийн багийн үйл ажиллагааны төлөвлөгөө, цагийн хуваарийн дагуу өөрийн хариуцсан чиг үүргийг бүрэн хэрэгжүүлэх, шинжээчийн үнэлгээний бие даасан тайлан бичиж, тайлагнах, шинжээчийн үнэлгээний тайланг Магадлан итгэмжлэх комисс, мэргэжлийн зөвлөлийн хуралдаанд хэлэлцүүлэх зэрэг үүргийг гэрээнд нарийвчлан тусгасан байдаг.

Ажлын албаны даргын тушаалаар байгуулагдсан шинжээчийн баг магадлан итгэмжлэх үйл ажиллагааны журмын дагуу шинжээчийн багийн уулзалтыг хийж тухайн сургуулийн өөрийн үнэлгээний тайлан болон сургалтын хөтөлбөрийг авч танилцан ажлаа эхлүүлдэг. Өөрийн үнэлгээний тайланг өөрийн үнэлгээний багийнхан магадлан итгэмжлэх байгууллагаас урьдчилан тогтоосон шалгуурын дагуу бичсэн байна.

Судалгааны арга зүй

Өнөөдрийн байдлаар дээд боловсролын сургалтын хөтөлбөрийг магадлан итгэмжлэх 7 шалгуур 24 шаардлагатай байна /шинэчлэгдэж байгаа/. Үүнд:

Шалгуур 1.Хөтөлбөрийн төлөвлөлт, Шалгуур 2.Сургалтын үйл ажиллагаа, Шалгуур 3.Хөтөлбөр хэрэгжүүлэх орчин, технологийн нөхцөл, Шалгуур 4.Хөтөлбөрийн удирдлага, зохион байгуулалт, Шалгуур 5.Суралцагчид чиглэсэн үйл ажиллагаа, Шалгуур 6.Багшийн үйл ажиллагаа, Шалгуур 7.Чанарын үнэлгээ, баталгаажуулалт

Эдгээр 7 шалгуураас бид гурван шалгуурыг сонгон авч энэ судалгааны хамрах хүрээг тогтоон шинжилгээний ажлыг хийхээр зорьсон. Шалгуур тус бүр шаардлагаас бүрдэнэ. Дор сонгож авсан 3 шалгуурыг танилцуулъя. Үүнд:

Шалгуур 1. Хөтөлбөрийн төлөвлөлт: Оролцогч болон сонирхогч талуудын хэрэгцээг хангахад чиглэсэн, үйл ажиллагааны төлөвлөлт, зохицуулалтын цогц баримт бичгийг нийтлэг шаардлагын дагуу иж бүрэн боловсруулан баталгаажуулж, тогтмол сайжруулдаг байна.Тус шалгуур нь хөтөлбөрийн төлөвлөлтийг ямар байдлаар хийсэн ингэхдээ холбогдох бодлогын бичиг баримтуудад нийцүүлж, нийтлэг шаардлагуудыг баримталсан эсэх мөн сайжруулалтыг тогтмол хийдэг эсэх сайжруулалтад талуудын оролцоо байдаг эсэхийг тодруулах зорилготой шалгуур бөгөөд 3 шаардлагаас бүрдэнэ.

*Шалгуур 2. Сургалтын үйл ажиллагаа :*Сургалтын үйл ажиллагаа нь сургуулийн эрхэм зорилгод нийцэж, хөтөлбөрийн үр дүнд чиглэсэн, цогц чадамжид суурилсан, агуулга, арга зүй нь тасралтгүй хөгжин сайжирдаг байна. Тус шалгуур нь хөтөлбөрийн агуулга, сургалтын арга зүй, үнэлгээ нь суралцахуйн үр дүнтэй хэрхэн нийцэж буйг тодорхойлох зорилготой шалгуур юм.

Шалгуур 5. Суралцагчид чиглэсэн үйл ажиллагаа: Тухайн хөтөлбөрөөр суралцагчдын оролцоог ханган бие даан амжилттай суралцахад чиглэсэн дэмжих үйл ажиллагааг хүртээмжтэй, ашиг сонирхолд нь нийцүүлэн үр дүнтэй хэрэгжүүлдэг байна.Тус шалгуур нь суралцагчийн үйл ажиллагаа руу илүү чиглэсэн шалгуур бөгөөд суралцагч оюутан болж элсэхээс эхлэн тэдний сайн дурын үйл ажиллагаа, зөвлөн туслах үйлчилгээ, оролцоог урамшуулдаг эсэх, шилжилт хөдөлгөөнийг суралцагчийн эрх ашигт нийцүүлэн зохион байгуулдаг эсэх, төгсөлтийн бичиг баримт олгох талаар тодруулсан шалгуур юм.

Магадлан итгэмжлэх үйл ажиллагааг эхлүүлэхдээ магадлан итгэмжлэх байгууллага болон тухайн сургалтын байгууллага, магадлан итгэмжлэх байгууллага болон тухайн шинжээчийн багийн хооронд гэрээ байгуулж нууцлалыг хангадаг. Тиймээс энэ судалгаанд сургууль, хөтөлбөрийн нэр, тухайлсан нарийн мэдээлэлгүйгээр зөвхөн сонгож авсан 3 шалгуурын датаг авч ашиглах зөвшөөрлийг БМИҮЗ-ийн удирдлагаас авсан. Судалгаанд 2022 онд сургалтын хөтөлбөрийн магадлан итгэмжлэлд ажилласан 20 шинжээчийн багийн тайлангуудаас санамсаргүй түүврийн аргаар 3 шалгуурын дата мэдээллийг авсан.

Тайлангийн агуулгад дараах шалгуурын дагуу шинжилгээ хийсэн. Үүнд:

1. Тухайн шалгуурын хүрээнд анхаарах асуудал, зөвлөмж, шаардлага нийцсэн байдал,
2. Анхаарах асуудал, зөвлөмж, шаардлагад нийтлэг дурдагдсан зүйлүүдийг давтамж, агуулгаар нь багцлан гаргасан.

Сургалтын хөтөлбөрийн магадлан итгэмжлэлийн шинжээчийн баг тухайн магадлан итгэмжлүүлж буй хөтөлбөрт ажиллахдаа сүүлийн 5 жилийн тайлан, ирэх жилүүдийн төлөвлөгөө, яг одоогийн нөхцөл байдалд дүн шинжилгээ хийж оролцогч сонирхогч талуудтай уулзалтыг зохион байгуулах ба үзэж танилцсан нотлох баримтууд, уулзалт ярилцлага, өөрийн үнэлгээний тайланд тулгуурлан шинжээчийн багийн тайланг илрэл нотолгоо, онцлог зүйл/туршлага, анхаарах асуудал, зөвлөмж, шаардлага гэсэн бүтэцтэйгээр бичдэг. Тайлангаас бид анхаарах асуудал (зайлшгүй анхаарах шаардлагатай асуудал), зөвлөмж (анхаарах асуудалд тулгуурлан сайжруулах ажлыг тодорхой заах ба ямар нэгэн нөхцөл болзол дурдахгүй), шаардлага (ямар үйл ажиллагааг цаашид заавал хийх ёстой талаар нарийн тодорхойлох)-д шинжилгээ хийх юм.

Судалгааны үр дүн ба хэлэлцүүлэг

Бидний шинжилгээ хийсэн нийт 20 сургалтын хөтөлбөрийн тайланд тухайн 3 шалгуурын хүрээнд огт хамааралгүй өгсөн зөвлөмж нийт зөвлөмжийн 14.7 хувь байсан бөгөөд 6 шинжээчийн тайланд анхаарах асуудлыг бичээгүй боловч маш олон зөвлөмж өгсөн, анхаарах олон асуудлыг тайланд бичсэн ч зөвлөмж бичээгүй 14 шаардлага, анхаарах асуудал зөвлөмжийг хольж бичсэн 9 шаардлага байна. Мөн хэсэгчлэн хангасан байхад шаардлага бичээгүй 4 шаардлага байсан. Шинжээчийн багийн анхаарах асуудал, зөвлөмж, шаардлагыг тухайн сургалтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэгчид 5 жилийн хугацаанд заавал хэрэгжүүлэх ёстой байдаг тул шинжээчид тайлангаа бичихдээ сургалтын хөтөлбөрт өгөөжтэй байдлаар тодорхой зөвлөж өгөхийг магадлан итгэмжлэх байгууллагын зүгээс шаарддаг.

Тухайн шалгуурт хамааралгүй тайлагнасан анхаарах асуудал, зөвлөмжийг 3 шалгуурын хүрээнд жишээгээр танилцуулбал (Хүснэгт 2):

Хүснэгт 2

Шалгуурт хамааралгүй өгсөн анхаарах асуудал, зөвлөмж

Д/д	Тайлагнасан шалгуур, шаардлага	Тайланд тусгасан хэсэг	Хамаарах шалгуур, шаардлага
1	1.1 Хөтөлбөрийн хэрэгцээ, шаардлага /Хөтөлбөр нь үндэсний болон олон улсын боловсролын чиг хандлагыг баримжаалан, сургалтад оролцогч, сонирхогч талуудын хэрэгцээг хангахад чиглэн боловсруулагдсан байна./	Зөвлөмж - "...сургалтын хөтөлбөрийн хүрээнд төрийн ба төрийн бус байгууллагууд, аж ахуй нэгжүүдэд 7, 10 хоногоор сургалт, үйлдвэрлэлийн дадлагыг хийлгэж, суралцагчдын чадамжийг нэмэгдүүлэх"	2.1

2	2.3 Суралцагчийн үнэлгээ /Суралцагчийн эзэмшсэн мэдлэг, чадвар, хандлагыг бүрэн үнэлдэг арга зүйтэй, тасралтгүй сайжруулдаг байна./	Анхаарах асуудал - Төгсөгчдийн ажлын байртай холбоотой мэргэжил дээшлүүлэх сургалтыг зохион байгуулах болон эргэх холбоог сайжруулах	4.2
3	5.1 Суралцагч сонгох, элсүүлэх /Хөтөлбөрийн онцлогт тохирсон шалгуураар элсэгчдийг сонгон шалгаруулдаг байна./	Анхаарах асуудал - Ерөнхий эрдмийн хичээлүүдийн багш сонголт хийх боломж хомс.	2.1

Бид дараагийн хэсэгтээ тухайн тайлангуудад анхаарах асуудал, зөвлөмж, шаардлагад нийтлэг дурдагдсан зүйлүүдийг давтамж, агуулгаар нь багцлан их, дээд сургуулиудад ажилласан шинжээчдийн тайланд нийтлэг байгаа асуудлыг шалгуур тус бүрээр илрүүлэхээр зорьсон. Үүнд:

Шалгуур нэг хөтөлбөрийн төлөвлөлтийн тухайд нийт тайлангийн 33.2 хувьд нь хөдөлмөрийн зах зээлийн шинэ нөхцөл байдал, өөрчлөлт, эрэлт хэрэгцээг хөтөлбөрийн сайжруулалтад тусгаж хэвшихийг зөвлөсөн байна. Энэ нь сургалтын хөтөлбөр хэрэгжүүлэгчид хөтөлбөрөө боловсруулах болон сайжруулахдаа хөдөлмөрийн зах зээлийн судалгааг бага хийж байгаатай холбоотой юм. Энэ талын зөвлөмж анх удаа хөтөлбөрийн магадлан итгэмжлэлд орж буй сургалтын хөтөлбөрүүдэд өгсөн зөвлөмжид нийтлэг байна. 2 болон 3 дахь удаагаа сургалтын хөтөлбөрийн магадлан итгэмжлэлд орж буй хөтөлбөрүүдэд энэ талын зөвлөмж бага байна. Үүнээс харахад магадлан итгэмжлэлийн шалгуур шаардлагын дагуу хөтөлбөрүүдэд сайжруулалт хийгдэж байгаа нь харагдаж байна.

Дэлхийн топ сургуулиудын хөтөлбөрүүдийг жишиг болгон харьцуулалтыг тогтмол хийх асуудлыг нийт тайлангийн 14.5 хувьд зөвлөсөн бол 45.6 хувьд нь дотоодын их дээд сургуулиудын ижил хөтөлбөртэй харьцуулахдаа сургалтын төлөвлөгөөний хичээл бүрийн агуулгатай уялдуулж дүн шинжилгээ хийж хөтөлбөрөө сайжруулахыг зөвлөсөн нь харьцуулалт дүн шинжилгээг өөрийн сургалтын хөтөлбөрт илүү хэрэгтэй байдлаар хийх шаардлагатай байгааг харуулж байна. Мөн олон улсын хөтөлбөрүүдтэй харьцуулсан гэж өөрийн үнэлгээний тайланд бичигдсэн боловч харьцуулалтын талаарх мэдээ, баримтыг тайланд тодорхой тусгаагүй, нотлох баримт байхгүй байгаа тул бодитоор хийж хэвшихийг 3 хөтөлбөрийн шинжээчийн тайлангийн анхаарах асуудалд бичсэн байна. Энэ нь магадлан итгэмжлэлийн өөрийн үнэлгээний тайланг хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж ирсэн сүүлийн 5 жилийн нотлох баримтад тулгуурлаж бичээгүй тухайн шаардлагыг хангахын тулд бичсэн гэж ойлгогдож байна. Магадлан итгэмжлэлийн үйл ажиллагаа нь сургууль өөрийн хэрэгжүүлж буй сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилтээ анхаарч цаашид сайжруулах боломжийг олгодог, хөтөлбөр хэрэгжүүлэгчид хамтаараа баг болон ажиллаж өнгөрсөн хийгээд одоогийн хэрэгжилт цаашдын хөгжлөө цуг нэг түвшнээс харах боломж олгодог

зэрэг олон давуу талтай байдаг. Тийм учраас сургуулиуд өөрийн үнэлгээний тайлангаа бодитоор, нотлох баримтад тулгуурлан бичиж өөрөө өөрсдөдөө бодит үнэлгээ өгч хэвших шаардлагатай байгаа нь харагдаж байна.

Оролцогч болон сонирхогч талуудын санал зөвлөмжийг хөтөлбөрт тусган тогтмол сайжруулдаг байх, хөтөлбөрийн зорилго зорилтыг талуудын оролцоо болон хөдөлмөрийн зах зээлийн тандан судалгаанд үндэслэн тогтмол сайжруулдаг байхыг 20 хөтөлбөрийн 14-т зөвлөмж өгсөн байгаа нь хөтөлбөрийн боловсруулалт, сайжруулалтад оролцогч талуудын оролцоо хангалтгүй байгааг илтгэж байна. Гэвч нөгөө талаас хөтөлбөрийн өөрийн үнэлгээний багийн гишүүд өөрийн үнэлгээний тайлангаа бичихдээ оролцогч талуудын оролцооны талаар нотлох баримтуудыг дутуу цуглуулсан, тайланд тусгаагүй эсвэл энэ талаар ажил хийгдээгүй зэрэг шалтгаанууд байж болох юм. Мөн магадлан итгэмжлэлийн өөрийн үнэлгээний тайланд хуудасны тоо заадаг, өөрийн үнэлгээний багийн гишүүд өөрийн мэдэж буй мэдээллийн хэмжээгээр тайланг бичсэн зэргээс шалтгаалж бичигдээгүй орхигдсон тал ч байж болох юм. Сургуулиуд хөтөлбөрийн магадлан итгэмжлэлийн өөрийн үнэлгээний тайланг бичихдээ ихэвчлэн 2-3 багш нэг шалгуурыг хариуцах байдлаар баг болгон хуваадаг. Тухайн хариуцаж авсан багийн багш нарын хүрээнд тайланг бичиж, эцэслэх нь өрөөсгөл байдаг тул өөрийн үнэлгээний нийт багийн хэмжээнд 7-14 хоногт нэг удаа хэлэлцүүлж бусад багш нартаа мэдээлэл өгч /шинэ багш нарт/, хөтөлбөрт олон жил багшилсан туршлагатай багш нараас нэмэлт мэдээлэл авах нь олон талын давуу талыг бий болгодог.

Хичээл хоорондын уялдаа холбоог сайжруулах, агуулгын давхардлыг арилгах талаар нийт 20 хөтөлбөрийн 7-д зөвлөмж өгсөн байна. Энэ нь 1 дүгээр улиралд үзэх онолын гол хичээлийг 3 дугаар улиралд оруулсан, зарим багш нарын хичээлийн агуулга давхардсан зэрэг анхаарах асуудлуудтай байна. Эдгээр нь цаашид хөтөлбөрийн төлөвлөлтөд анхаарах нийтлэг асуудал болж байна.

Шалгуур хоёр сургалтын үйл ажиллагаа шалгуурын тухайд анхаарах асуудалд цар тахлын цаг үеийн байдлаас үүдсэн онлайн сургалтад лаборатори хичээлүүдийг хэрхэн үр өгөөжтэй зохион байгуулах талаар нийт тайлангийн 8.5 хувьд нь зөвлөмж өгсөн байна. Энэ нь цар тахлын цаг үеийн шинжтэй орж ирсэн зөвлөмж байна. Мөн хичээлийн агуулгын давхардлын талаар шинжээчдийн өгсөн зөвлөмж 10.4 хувьтай байгаа нь агуулга хоорондын давхардал ихтэй байгаатай холбоотой байна. Тухайн мэргэжилтэнд байх ёстой хандлагыг хэрхэн яаж төлөвшүүлж түүнийгээ хэрхэн үнэлж байгаа талаар шинжээчид зөвлөмж өгсөн байсан бөгөөд цаашид хөтөлбөрийн сайжруулалтад зайлшгүй тусгах шаардлагатай байгаа нь харагдсан. Мэргэжлийн лабораторийн хичээлийн багаж тоног төхөөрөмжийн хангамжийг сайжруулж шинэчлэн тоноглох, лабораторийн хичээлийн хэрэглэгдэхүүний хүртээмжийг нэмэгдүүлэх талаар 10.3 хувьд, багшийн арга зүйн сургалтуудыг зохион байгуулах талаар 5.3 хувьд нь тус тус зөвлөмж өгсөн байна.

Шалгуур тав суралцагчид чиглэсэн үйл ажиллагаа шалгуурын тухайд оюутныг тухайн мэргэжилд нь шаардлагатай зарим сэтгэлзүйн онцлог чанарыг хөгжүүлэх талаар нийт зөвлөмжийн 8.5 хувьд, суралцахын зэрэгцээ хөдөлмөр эрхлэх боломжоор хангах ажлыг бодлогоор зохицуулах талаар 10.5 хувьд нь тус

тус зөвлөмж өгсөн байна. Оюутныг суралцах хугацаандаа түр ажил эрхлэх боломжийг олгох талаар зөвлөмж өгсөн байгаа ч бодлогоор дэмжих асуудал нь сургуулийн хувьд хэрэгжүүлэхэд хүндрэлтэй байж болох тул шинжээчид бодит зөвлөмж өгөх шаардлагатай байгаа нь харагдаж байна. Шинжээчийн өгсөн зөвлөмжийг тухайн хөтөлбөр хэрэгжүүлэгч дараагийн магадлан итгэмжлэлд орох хүртэлх хугацаанд хэрэгжүүлж 2 жил тутамд аль зөвлөмжийг хэрэгжүүлсэн болох ахиц дэвшлийн тайлангаа өгдөг талаар бид дээр тайлбарласан. Тэгэхлээр шинжээчийн өгч буй зөвлөмж нь тухайн хөтөлбөр хэрэгжүүлэгчид шууд засаж сайжруулж болохуйц зөвлөмж байх хэрэгтэй юм. Оюутнуудын судалгаа шинжилгээний ажлын оролцоог нэмэгдүүлэх талаар нийт тайлангийн 30.2 хувьд нь зөвлөмж өгсөн байгаа нь их дээд сургуулиудын хувьд нийтлэг анхаарах асуудал болоод байна.

Оюутны сэтгэл ханамжийн судалгааг тогтмол авч, дүгнэж, үнэлж хэвших талаар анхаарах асуудлын 20.3 хувийг эзэлж байна. Их сургуулиудын хувьд сургалтын цахим платформуор дамжуулан улирал бүрийн төгсгөлд авч байгаа бол дээд сургуулиудын хувьд төдийлөн тогтмолжоогүй хэрэглүүр төдий байгаа нь тайлангуудаас харагдаж байгаа юм. Гэвч зарим их сургуулийн хувьд авсан судалгааныхаа үр дүнг тооцдоггүй, сайжруулалтад ашигладаггүй зэрэг асуудлууд байгаа нь чанарын дотоод баталгаажуулалтын тогтолцоо нь төлөвшөөгүй хэрэглүүр төдий байгаа нь харагдаж байна.

Оюутны сайн дурын үйл ажиллагааг дэмжих удирдлага, санхүүжилтийн төлөвлөгөө, төсвийг боловсруулж ажиллах талаар 13.5 хувьд, тэтгэлэг олгодог байгууллагуудын тоог олон болгох тал дээр анхаарч салбарын яам, агентлаг, мэргэжлийн холбоод, аж ахуйн нэгжтэй хамтарч ажиллах 13.5 хувьд тус тус зөвлөмж өгсөн байгаа нь оюутнуудад олгох тэтгэлгийг нэмэгдүүлэх шаардлагатай байгааг харуулж байна.

Сургалтын албатай хамтран оюутны шилжилт хөдөлгөөн болон хичээл завсардалтын шалтгаанд дүн шинжилгээ дүгнэлт хийх 20.5 хувьд давтагдаж байгаа нь хөтөлбөрүүдийн хэмжээнд анхаарах бас нэг чухал асуудал болоод байна. Оюутны клубийн үйл ажиллагаагаар гүйцэтгэсэн сайн дурын ажлыг үнэлж, кредит тооцох ажлыг журамлан зохион байгуулах ажлыг эрчимжүүлэх зөвлөмжийг 15.5 хувьд, дипломд бичигдсэн мэргэжлийн хичээлүүдийн англи хэлний орчуулгуудыг сайжруулж олон улсад нийтлэг, хүлээн зөвшөөрөх тал дээр хүндрэл үүсэхээс сэргийлэх талаар 8.5 хувийн зөвлөмжийг тус тус нийтлэг өгсөн байна.

Дүгнэлт

Судалгааны үр дүнд тулгуурлан бид дараах дүгнэлтийг гаргаж байна. Үүнд:

- Өөрийн үнэлгээний багийнхан өөрөө өөрсдийгөө үнэлж бичиж буй өөрийн үнэлгээний тайланг өөрсдийн үйл ажиллагааг бүрэн судалж, нотлох баримтдаа тулгуурлан бичдэггүй, сургуульд ажиллах үеэр тайланд тусгаагүй ч нотлох баримтаар маш олон хийгдсэн ажлууд гарч ирдэг эсрэгээрээ тайланд бичигдсэн ч нотлох баримт байхгүй ажлууд байгаа талаар шинжээчид анхаарах асуудалд бичсэн байна. Цаашид магадлан итгэмжлэх үйл ажиллагааг өөрийн хөтөлбөрийн давуу, сул талыг танин мэдэж, сайжруулах боломж болгон харах, тайланг бичих явцдаа нотлох

баримтад тулгуурлах, өөрийн үнэлгээний багийн хэлэлцүүлгийг тогтмол зохион байгуулахыг зөвлөсөн.

- Хөндлөнгийн шинжээчдийн өгч буй зөвлөмж, шаардлага нь тухайн шалгуурын хүрээнд төдийлөн хамааралтай бус өөр шалгуурт хамаарах, хэрэгжүүлэхэд хүндрэлтэй зарим зөвлөмжүүд өгсөн. Мөн зөвлөмж, анхаарах асуудлыг хольж бичсэн байгаа нь шинжээчдийг чадавхжуулах шаардлагатай байгааг харуулж байна.
- Оролцогч болон сонирхогч талуудын санал зөвлөмжийг хөтөлбөрийг боловсруулах, сайжруулах явцад оруулж хэвших нь хөтөлбөрийг сайжруулахад чухал ач холбогдолтой байна. Сургалтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэгч нэгжүүд хөтөлбөрөө анх боловсруулахаас эхлээд шинэчлэх сайжруулахдаа энэ хөтөлбөрөөр дэлхийд төдийгүй улсдаа тэргүүлж буй сургалтын хөтөлбөрүүдтэй харьцуулах, энэ чиглэлийн мэргэжилтэнд тавигдаж буй олон улсын төдийгүй дотоодын шаардлагыг судлах зэрэг харьцуулсан шинжилгээг хийдэггүй. Хөдөлмөрийн зах зээлийг судалдаггүй зэрэг асуудал нь анх удаа хөтөлбөрийн магадланд орсон хөтөлбөрүүдийн зөвлөмжид нийтлэг байна.
- 2018 оноос эхэлсэн чанарын дотоод баталгаажуулалтыг сургалтын хөтөлбөрийн магадлан итгэмжлэлийн шалгуур шаардлагад 7 дугаар шалгуураар оруулсан нь их, дээд сургуулиудад чанарын дотоод баталгаажуулалтын журамтай байх, холбогдох нэгжийг бий болгох зэргээр үр дүнгээ үзүүлсэн байна. Гэвч зөвхөн 7 дугаар шалгуураар оруулсан нь сургалтын үйл ажиллагаанаас тусдаа мэтээр хөтөлбөрүүд зөвхөн тухайн шалгуурыг хангахад үйл ажиллагаагаа чиглүүлж байгаа тул сургалтын хөтөлбөрийн шалгуур шаардлагыг цаашид шинэчлэхдээ шалгуур бүрд чанарын баталгаажуулалтын үйл ажиллагааг оруулж өгөх. Ингэснээр чанарын баталгаажуулалтын тогтолцоо хэрэглүүр төдий бус соёлын хэмжээнд зөв төлөвшүүлэх боломжтой гэж үзэж байна.
- Боловсролын магадлан итгэмжлэх үйл ажиллагааны чухал хэсэг болох шинжээчийн тайланг нээлттэй болгох нь дээд боловсролын салбарт итгэх итгэлийг нэмэгдүүлж, тулгамдаж буй асуудлыг нээлттэй болгох, сайжруулахад чухал үр нөлөөтэй байгаа тул цаашид судлаачид зохих зөвшөөрлийг авч дээд боловсролын сургалтын байгууллага, коллеж, МСҮТ мөн аль нэг шалгуураар нарийвчлан судалгаа хийвэл салбарын хөгжилд чухал юм.

Талархал

Энэхүү судалгааны ажилд шаардлагатай шинжээчийн тайлан мэдээлэлтэй танилцах боломж олгосон Боловсролын магадлан итгэмжлэх үндэсний зөвлөлийн Ажлын албаны хамт олонд гүн талархал илэрхийлье.

Ашигласан бүтээлийн жагсаалт

Calderon, A. (2018). The higher education landscape is changing fast. *University world news - The global window on higher education*, 14.

- Leiber, T., & Stensaker, B. & Lee, H. (2018). Impact evaluation of quality assurance in higher education: methodology and causal designs. *Quality in Higher Education*. 21(3), 288-311. <https://doi.org/10.1080/13538322.2015.1111007>
- Martin, M. (2020). *SDG 4 - Policies for Flexible Learning Pathways in Higher Education*. Paris, France: International Institute for Educational Planning.
- Shohreh,R. (2023). The Roles Accreditation and Quality Assurance Play in Higher Education Institutions. *Clinical Cancer Investigation Journal*.
- Tück, C. (2019) The use of external quality assurance reports and the Database of External Quality Assurance Results. Retrieved from <https://eua.eu/resources/expert-voices/>
- БМИҮЗ. (2022). *Чанарын хөндлөнгийн баталгаажуулалтын шинэ эрин /Гарын авлага/*. Улаанбаатар: ВСИ.
- БМИҮЗ. (2023 оны 05 02). *Боловсролын магадлан итгэмжлэх үндэсний зөвлөл*. <http://mncea.edu.mn/media/magadlan/content/2019/uajsh2019.pdf>
- Боловсрол, шинжлэх ухааны яам. (2022 оны 09 20). https://www.meds.gov.mn/posts?category_id=11403
- Орхон, Г. (2018). Дээд боловсролын чанарын соёл. *Тогтвортой хөгжил-Дээд боловсрол улсын хоёрдугаар зөвлөгөөн*, х. 91-95.
- МУЗГ. (Алсын хараа-2050). *Монгол улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого*. Боловсролын магадлан итгэмжлэх үйл ажиллагааны журам, шалгуур шаардлага батлах тухай. 08. (2018 оны 08 08).
- Соёлмаа, Б., Янжмаа, О. (2021). Дээд боловсролын магадлан итгэмжлэл. *Магадлан итгэмжлэл,1(1)*. х.15-22.

The Role of Accreditation Experts in the Development of Quality Assurance in Higher Education

Tsatsral Tserendorj*, Ulziisaikhan Galindev

School of Educational Studies, Mongolian National University of Education, Ulaanbaatar, Mongolia

* - Corresponding Author: tsatsral.tsetse@gmail.com

ORCID - <https://orcid.org/0009-0007-4297-7417>

Received: 2024.01.02

Revised: 2024.04.08

Accepted for publication: 2024.05.03

Abstract

One of the crucial steps to enhance the quality of university education that began to proliferate globally in the 1980s is quality assurance in higher education. Quality assurance, which gained widespread attention since the 1980s, has been one of the most significant reforms in higher education worldwide. This process has rapidly developed with substantial support from international and regional quality assurance organizations. In Mongolia, external quality assurance was introduced in 1998. Initially, universities underwent institutional accreditation, followed by curriculum accreditation. However, there has been a lack of research on the accreditation process, particularly on the reports by external quality assurance experts. Internationally, making external quality assurance reports and their outcomes accessible is crucial for increasing trust in higher education. This study aims to examine the reports by expert teams involved in the external accreditation of higher education. Twenty reports were randomly selected from the 2022 curriculum accreditation reports by the Accreditation Organization and analyzed. The research results revealed issues such as inadequate involvement of stakeholders (employers and graduates) in curriculum development and improvement, conducting surveys solely to meet accreditation criteria, poor synergy between courses, and the need to support students' participation in academic work. Additionally, a common problem is that universities use quality assurance activities merely as a tool to meet accreditation criteria rather than integrating them into the system.

Keywords: Accreditation · Experts · Criteria · Expert reports

Introduction

Rapid economic development, technological advancements, new professional directions, and industrial revolutions have all contributed to the ongoing silent revolution in the demand and supply of higher education. Globally, the number of higher education graduates increased from around 100 million in 2000 to 221 million in 2017, doubling over this period (SDG 4 - Policies for Flexible Learning Pathways in Higher Education, 2020, p.6-7). By 2040, the number of students in higher education is expected to exceed 660 million (The higher education landscape is changing fast, 2018, p.14). UNESCO's IESALC report indicated that higher education

accessibility has increased from 19% to 38% over the past twenty years (IESALC UNESCO, 2020, p.22). In Mongolia, the number of higher education students was over 172,000 in 2000, decreased to 148,000 in 2020, and is expected to reach 334,000 by 2030 (Government of Mongolia, Vision-2050).

As the proportion of higher education graduates increases daily, the issue of higher education quality becomes more pressing. Higher education serves not only individuals but also society, necessitating continuous quality improvement. The primary lever for improvement is the quality assurance process (QAAG, 2016, p.18). Developed in the mid-1980s, quality assurance has been one of the most critical reforms in higher education globally. This process has received substantial support from international and regional quality assurance organizations, leading to its rapid development to its current state (A New Era of External Quality Assurance /Handbook/, 2022, p.6).

Quality assurance develops in two forms: internal and external. Internal quality assurance is a continuous process conducted by higher education institutions to improve their operations. External quality assurance involves evaluations by authorized expert teams based on predetermined criteria to provide assessments and recommendations, organized by countries worldwide (Leiber & Stensaker, 2018, p. 25).

Researcher Shohreh.R (The Roles Accreditation and Quality Assurance Play in Higher Education Institutions, 2023) reviewed articles indexed in scientific databases like ISI, SID, PubMed, PubMed Central, Scopus, and Web of Science, using keywords such as "accreditation," "quality assurance," and "certification." Their research showed that using quality assurance and accreditation systems has opened pathways to success for most higher education institutions worldwide, demonstrating significant growth. Their findings indicate that addressing shortcomings during the implementation of educational activities through quality assurance mechanisms is highly effective. Researchers also highlighted that international accreditation serves as a positive lever for achieving high success and improving performance.

In Mongolia, independent and unbiased experts conduct external evaluations of educational institutions and curricula based on criteria and standards established by the Accreditation Center (Legal Information Integrated System, 2018). Although Mongolia has 26 years of experience in organizing external quality assurance through accreditation, research and studies related to accreditation activities have been limited and insufficient. Researcher B. Soyolmaa and colleagues used 7 criteria and 26 sub-criteria to analyze the quality assurance of bachelor's programs accredited between 2018 and 2022. Researcher G. Orkhon (The Culture of Quality in Higher Education, 2018, p.91-95) analyzed the current state of quality culture in education. These studies focused on the criteria, requirements, and development of quality assurance.

In Mongolia, information on accreditation activities, particularly the reports of experts working on school and curriculum accreditation, is rarely utilized in research. Studying self-assessment reports, recommendations, and conclusions from experts involved in accreditation, and making these publicly available, is essential for improving higher education operations and increasing societal trust in higher education quality. Conversely, the European University Association made external

quality assurance expert reports publicly accessible in June 2019 to demonstrate transparency and build trust in higher education quality. The European Quality Assurance Register for Higher Education (EQAR) provides access to 9,754 quality assurance reports from 1,624 organizations across 56 countries. This database allows users to download complete reports, providing real information about institutions and their programs (Tück, 2019, p.15).

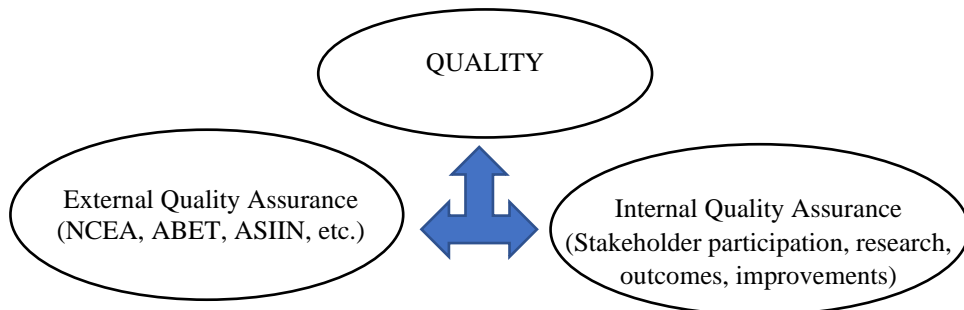
This research aims to make the issues and recommendations in accreditation expert reports public to guide future studies, establish research directions, and help universities improve program planning, educational activities, and student-focused initiatives.

About Quality Assurance in Higher Education:

The quality assurance process in higher education is categorized into internal and external quality assurance. Internal quality assurance involves continuous activities conducted by higher education institutions to achieve quality assurance goals. External quality assurance involves evaluations, reviews, and audits conducted by authorized external bodies to validate the quality achievements of the institutions (Recommendations for Internal Quality Assurance of Higher Education Institutions, 2016, p.55).

Figure 1

External and Internal Quality Assurance in Higher Education (QAAG, 2018)

Since 1998, the National Council for Educational Accreditation (NCEA) in Mongolia has implemented external quality assurance based on predetermined criteria. This includes institutional accreditation, curriculum accreditation, and preliminary accreditation for new programs.

Internal quality assurance is carried out differently by universities according to their specific characteristics. This involves introducing quality management systems, assessing stakeholder satisfaction to improve educational activities and curricula, spreading a culture of quality within the institution, implementing improvement tools, and developing result-based monitoring and evaluation systems.

The development of the higher education sector, its phases, and the current state of quality assurance can be outlined as follows:

- Crisis Period (1985-1995): A period of significant social change in the country.
- Growth Period (1995-2013): The acceptance of private ownership led to the establishment of many universities, with the number exceeding 150.
- Quality Growth Period (2014-2022): Emphasis shifted from quantity to quality, focusing on legal reforms, accreditation, certification, and educational quality through state policies, reducing the number of universities to 67.

Accreditation of institutions and curricula is conducted through predetermined criteria by external professional experts. The average duration for accreditation is 6-8 months, involving three phases: self-assessment, external evaluation, and decision-making on accreditation. These phases are organized through collaborative agreements (NCEA, 2023, p.18).

Since 2018, a continuous quality improvement phase, measured every two years, has been added to the basic three-phase process. Previously, schools were accredited for ten years, paying attention to expert recommendations only near the end of this period. Now, with a five-year accreditation cycle and biennial progress evaluations, continuous improvement in higher education institutions and curricula is ensured. Although this quality cycle has had positive effects, the new "Higher Education Law" enacted on July 7, 2023, mandating institutional accreditation every ten years, may have adverse effects.

To elaborate on the role of external professional experts in the accreditation process: The NCEA's Board of Directors, in Resolution No. 09 of 2017 (www.mncea.edu.mn, 2017), established that expert teams should consist of 3-5 members, including an educational administrator (for institutional accreditation), a professor-researcher, an employer-professional association representative, and a student. Appointed by the Director of the Office, team members must declare no conflicts of interest and sign confidentiality agreements.

Experts representing university faculty must hold a doctoral degree. They must also be free of conflicts of interest, such as not having taught at the accredited program or institution in the past five years, not receiving any salary or incentives from them, and not having family members working or studying there.

Appointed experts receive training on accreditation procedures, criteria, guidelines, and schedules. The NCEA continuously trains and develops experts, categorizing them into three levels: A, B, and C.

The head of the expert team leads the external evaluation process, delegates responsibilities, chairs meetings, consolidates evaluation reports, submits them on time, and improves reports based on feedback. The head also presents reports to the Accreditation Commission and professional councils.

Expert team members can request additional necessary information, propose schedule changes, express opinions, work independently, follow evaluation methodologies, file complaints on disputes, participate in NCEA training, fulfill contract duties, attend workshops, review self-assessment reports, prepare work plans, and write independent evaluation reports.

The expert team, formed by the order of the Office Director, initiates the accreditation process by reviewing self-assessment reports and curricula, and organizes meetings with stakeholders. The self-assessment report is written by the internal team of the institution based on predetermined criteria.

Methodology

As of today, there are 7 criteria and 24 requirements for accrediting higher education programs (currently being updated). These are:

Criterion 1. Program Planning, Criterion 2. Educational Activities, Criterion 3. Environment and Technological Conditions for Program Implementation, Criterion 4. Program Management and Organization, Criterion 5. Student-Focused Activities, Criterion 6. Teacher Activities, Criterion 7. Quality Assessment and Assurance.

From these 7 criteria, we selected three criteria to define the scope of this research and to conduct the analysis. Each criterion consists of requirements. Below, we present the 3 selected criteria:

Criterion 1: Program Planning: This involves comprehensive development and continuous improvement of a set of documents aimed at meeting the needs of stakeholders and participants, which are fully aligned with common requirements. This criterion aims to clarify how the program planning is conducted, whether it complies with relevant policy documents and common requirements, and whether improvements are continuously made with the involvement of stakeholders. It consists of 3 requirements.

Criterion 2: Educational Activities: Educational activities should align with the mission of the school, be outcome-oriented, competency-based, and continually improve in terms of content and methodology. This criterion aims to determine how the program content, teaching methods, and assessment align with the learning outcomes.

Criterion 5: Student-Focused Activities: The program should ensure student engagement and support activities that help them succeed independently, effectively implemented and tailored to their interests. This criterion is more focused on student activities and aims to determine whether there is encouragement for voluntary activities, advisory services, and engagement from the time they enroll as students, how well their transitions are managed in their interest, and how graduation documents are issued.

When starting the accreditation process, a confidentiality agreement is signed between the accreditation organization, the educational institution, and the expert team. Therefore, we received permission from the BCI leadership to use data for the three selected criteria without specific detailed information about the schools and programs. For the study, we used data from reports of 20 expert teams who worked on program accreditation in 2022, selected through random sampling.

The reports were analyzed based on the following criteria:

- Issues, recommendations, and compliance with requirements within the scope of each criterion.
- Commonly mentioned issues, recommendations, and requirements were categorized by frequency and content.

The expert team, while working on the accreditation of a program, analyzes the last 5 years of reports, plans for the coming years, the current situation, organizes meetings with stakeholders, and writes their reports based on evidence, meetings, interviews, and self-evaluation reports. The expert team's report is structured to include findings, evidence, unique features/experiences, issues to address, recommendations, and requirements. We will analyze the reports for issues (problems that need urgent attention), recommendations (suggestions for improvement based on issues without mentioning conditions), and requirements (specific actions that must be taken).

Results and Discussion

In the analysis of 20 program reports, 14.7% of the recommendations were unrelated to the three selected criteria. In six expert reports, issues to address were not mentioned, but many recommendations were provided; 14 instances where many issues were mentioned but no recommendations were given, and 9 instances where issues and recommendations were mixed up. There were also 4 requirements that were not mentioned despite partial compliance. Since the issues, recommendations, and requirements must be implemented by the program implementers within 5 years, the accreditation organization requires the experts to provide clear and beneficial recommendations in their reports.

Issues and recommendations reported unrelated to the criteria, illustrated with examples within the framework of the three criteria (Table 2).

Table 2

Issues and recommendations given unrelated to the criteria

No.	Reported Criteria and Requirements	Section Included in the Report	Relevant Criteria and Requirements
1	1.1 Program Needs and Requirements /The program is developed to meet the needs of participants and stakeholders, aligning with national and international educational trends./	Recommendation - "...within the framework of the training program, organize training and production internships for 7 to 10 days at governmental and non-governmental organizations and enterprises to enhance the competencies of the learners."	2.1
2	2.3 Student Assessment /The program employs comprehensive methodologies to evaluate the knowledge, skills, and attitudes acquired by	Issue to Address - Organize professional development training related to graduates' employment and improve feedback mechanisms.	4.2

	the students, and continuously improves these methodologies./		
3	5.1 Student Selection and Admission /Applicants are selected based on criteria suited to the specific characteristics of the program./	Issue to Address - Limited opportunities for selecting instructors for general education courses.	2.1

In the next section, we aim to identify common issues and recommendations highlighted in the reports by frequency and content, focusing on each criterion in expert reports from higher education institutions. These include:

Regarding Criterion 1: Program Planning, 33.2% of the reports recommended incorporating new labor market conditions, changes, and demands into program improvements. This indicates that curriculum implementers conduct minimal labor market research when developing and improving their programs. Such recommendations are common for programs undergoing accreditation for the first time, while fewer such recommendations are found in programs undergoing their second or third accreditation. This suggests that programs are being improved according to accreditation standards.

Regular comparison with top global programs was recommended in 14.5% of the reports, while 45.6% advised comparing local university programs and analyzing the content of each course to improve their own programs. This shows a need for more meaningful comparative analysis. Additionally, three expert reports noted that while self-assessment reports claimed comparisons with international programs, they lacked detailed evidence, underscoring the need for actual comparative practices.

Including feedback from stakeholders and regularly improving the program based on their needs and labor market research was recommended in 14 out of 20 programs, indicating insufficient stakeholder involvement. This might be due to incomplete evidence collection by self-assessment team members, failure to document stakeholder participation, or a lack of such activities.

Programs often divide self-assessment report writing among 2-3 teachers for each criterion, which can lead to skewed reports. Regular discussions among the entire self-assessment team, including experienced teachers, can provide a more comprehensive evaluation.

Improving coherence between courses and eliminating content overlap were recommended in 7 out of 20 programs. This involves addressing issues such as core theoretical courses being taught in different semesters and overlapping content between courses, which need to be addressed in program planning.

Regarding Criterion 2: Educational Activities, 8.5% of the reports recommended effective organization of laboratory classes during online learning due to the pandemic. Additionally, 10.4% addressed content overlap between courses, and recommendations were made for how to develop and evaluate the necessary attitudes in professionals. Improving laboratory equipment and increasing the availability of laboratory materials were recommended in 10.3% of the reports, while organizing teacher training workshops was suggested in 5.3%.

Regarding Criterion 5: Student-Centered Activities, 8.5% of the recommendations focused on developing psychological traits necessary for the profession, while 10.5% advised supporting students' ability to work while studying. Recommendations also included organizing temporary work opportunities for students, although implementing this might be challenging for schools. Increasing student participation in research activities was recommended in 30.2% of the reports, making it a common issue for higher education institutions.

Conducting regular student satisfaction surveys and using the results for improvement accounted for 20.3% of the issues. While some universities conduct these surveys regularly, others do not integrate the results into their improvement plans, showing a lack of a developed internal quality assurance system. Supporting voluntary student activities, developing a leadership and funding plan, and increasing the number of scholarship providers were recommended in 13.5% of the reports. Additionally, analyzing student transfer and dropout reasons in collaboration with the academic office was suggested in 20.5% of the reports, highlighting another important issue for programs. Formalizing volunteer work through student clubs and improving the translation of course titles in diplomas to avoid international recognition issues were also common recommendations.

Conclusion

Based on the research results, we draw the following conclusions:

Self-assessment teams often fail to fully research and document their activities in the self-assessment reports, leading to discrepancies between documented and actual activities, as noted by experts. Schools need to view accreditation as an opportunity to recognize and improve their programs' strengths and weaknesses, base their reports on evidence, and organize regular discussions within the self-assessment team.

Some recommendations and requirements given by external experts are not fully relevant to the criteria, are difficult to implement, or mix issues and recommendations, indicating a need for further expert training. Incorporating stakeholder feedback into program development and improvement is essential. Curriculum implementers should compare their programs with leading national and international programs and study both domestic and international requirements for specialists in their field. Issues like insufficient labor market research are common in first-time accreditation programs.

Since 2018, internal quality assurance has been included in the accreditation criteria as Criterion 7, leading universities to develop internal quality assurance policies and related units. However, focusing solely on Criterion 7 can make quality assurance seem separate from educational activities. Future criteria revisions should integrate quality assurance into all criteria, fostering a culture of quality. Making expert reports from accreditation processes publicly available can increase trust in higher education and highlight areas for improvement. Future research should continue in-depth studies on higher education institutions and programs to further the development of the sector.

Acknowledgments

We express our deep gratitude to the staff of the National Council for Educational Accreditation for providing access to the necessary expert reports for this research.

References

- Calderon, A. (2018). The higher education landscape is changing fast. *University world news - The global window on higher*.
- Leiber, T., & Stensaker, B. & Lee, H. (2018). Impact evaluation of quality assurance in higher education: methodology and causal designs. *Quality in Higher Education*, 21(3), 288-311. doi: <https://doi.org/10.1080/13538322.2015.1111007>
- Martin, M. (2020). *SDG 4 - Policies for Flexible Learning Pathways in Higher Education*. Paris, France: International Institute for Educational Planning.
- Shohreh,R. (2023). The Roles Accreditation and Quality Assurance Play in Higher Education Institutions. *Clinical Cancer Investigation Journal*.
- Tück, C. (2019) The use of external quality assurance reports and the Database of External Quality Assurance Results. Retrieved from <https://eua.eu/resources/expert-voices/>
- NCEA. (2022). *Gadaad chanaryn batalgaajuulaltyn shine erin /garyn avлага/ [A New Era of External Quality Assurance /Handbook/]*. Ulaanbaatar: BCI. (In Mongolia)
- NCEA. (2023, May 2). *Bolovsrolyn magadlan itgemjlekh ündesnii zövlöl [National Council for Educational Accreditation]*. Retrieved from <http://mncea.edu.mn/media/magadlan/content/2019/uajsh2019.pdf>
- Bolovsrol, soyol, shinjlekh ukhaan, sportyn yaam [Ministry of Education, Culture, Science and Sports]. (2022, September 20). Retrieved from https://www.meds.gov.mn/posts?category_id=11403
- National Council for Educational Accreditation. (2022). *Accreditation*. Retrieved from <http://mncea.edu.mn/>
- Orkhon, G. (2018). Deed bolovsrolyn chanaryn soyol. Togtvortoi khögjil [The Culture of Quality in Higher Education. Sustainable Development]. *Second National Conference on Higher Education*, 91-95.
- Government of Mongolia. (Vision-2050). *Mongol Ulsyn urt khugatsaany khögjliin bodlogo [Long-term Development Policy of Mongolia]*
- Bolovsrolyn magadlan itgemjleliin juram, shalguuryg batlakh tukhai [On approval of educational accreditation procedures and criteria]. 08. (08 08, 2018).
- Soyolmaa, B., & Ya. (2021). Deed bolovsrolyn magadlan itgemjlel [Accreditation of Higher Education]. *Accreditation*, 15-22.